

НАРОДНИЙ АРХІТЕКТОР УКРАЇНИ ВАЛЕНТИН ІВАНОВИЧ ЄЖОВ

Анотація

В статті висвітлюється життєвий шлях, проектна, адміністративна і науково-педагогічна діяльність Народного архітектора України Єжова Валентина Івановича. Стаття ілюстрована фотографіями, малюнками, проектними пропозиціями та збудованими об'єктами.

Ключові слова: Валентин Єжов, проекти житлових і громадських будинків, наукова робота, головний архітектор Києва, педагогічна і творча діяльність.

У мого батька був дуже цікавий життєвий шлях. Народився він в 1927 році в селі Кошесєво Володимирської губернії в дванадцяти кілометрах від міста Суздаля. Дитинство пройшло поруч з відомими пам'ятниками архітектури: монастирі Суздаля, собори Володимира, храм Покрова на річці Нерль, Олександрівська слобода та інші. Це значною мірою сприяло розвитку у Валентина Єжова художнього смаку і відчуття постійної потреби малювати стародавню архітектуру та природне оточення, або нерідко перевтілювати побачене в багатоярусні, багатокупольні композиції на вільну тему.

Завдяки такому захопленню Валентин Єжов у 1944 р. склав іспити і був зарахований до архітектурного факультету Київського інженерно-будівельного інституту (КІБІ). Поруч вчилися здібні студенти, які потім стали відомими архітекторами і вченими. Серед них доктори архітектури І.Фомін, В.Савченко, Г.Фільваров, доктори технічних наук В.Михайленко, М.Чернов, заслужені архітектори України С.Лапоногов, Г.Кульчицький, Є.Дубинський та інші. Студентами керували відомі педагоги і архітектори-практики – О.Вербицький, С.Гіляров, Я.Штейнберг, А.Добровольський, І.Каракис, П.Юрченко. Система навчання на кафедрі архітектурного проектування в той період базувалася на переосмисленні конструктивізму і використання класичного стилю. Паралельно з цим йшов пошук нових напрямків в архітектурі – українського барокко і модерну.

У 1949 р. Єжов закінчив з відзнакою КІБІ і був рекомендований до аспірантури Академії архітектури. Однак, академіки архітектури О.Вербицький і О.Власов (в той час головний архітектор Києва) порадили майбутнім аспірантам пройти проектну і будівельну практику. Слухаючи своїх наставників, молодий архітектор разом з дружиною – Єжовою Євдокією Федорівною, яка також закінчила архітектурний факультет КІБІ, поїхав за призначенням на роботу в Севастополь. Місто було повністю зруйновано під час війни. Атмосфера післявоєнних років впливала на творчий стан людей, які відбудовували це славетне місто. За п'ять років перебування в Севастополі

Фото 1. За кермом теплоходу
аспірант В.І.Єжов

21 претендента зарахували до аспірантури тільки трьох. Навчання в аспірантурі на протязі двох років відрізнялося спеціальною творчою підготовкою. Аспіранти проходили своєрідні курси підвищення

Фото 3. Будинок торгівлі на
Львівській площі у Києві

Валентин Єжов розробив з іншими архітекторами шістнадцять проектів житлових і громадських будинків, з них тринадцять реалізовано в будівництві. Слід відзначити житлові будинки по вул.Марата 11/5 і вул.Радянській 24, адмінбудівлю Чорноморського флоту по вул.Синопській 5 та інші. Робота молодого архітектора-практика дозволила не тільки активно відбудовувати південне місто, але і визначило тему майбутньої кандидатської дисертації.

Повернувшись до Києва у 1953 р. Єжов подав заяву до Інституту аспірантури Академії архітектури УРСР. Творче керівництво аспірантами очолював президент Академії В.Г.Заболотний. При складі конкурсних іспитів з

Фото 2. Засідання Вченої ради КиївЗНДІЕП

кваліфікації з архітектурного проектування, малюнка, живопису, історії архітектури, філософії та іноземної мови. Аспірантура Академії архітектури знаходилася в Митрополичому корпусі Софійського заповідника. Викладачами аспірантів були видатні архітектори, художники і вчені: О.В.Власов, М.П.Северов, В.Д.Єлізаров, О.О.Шовкуненко та інші.

Узгодивши тему кандидатської дисертації «Архитектура жилого дома в приморских городах УССР (Исследование по материалам практики послевоенного строительства г.Севастополя)» з науковим керівником

Фото 4. Розгляд Генерального плану розвитку Києва

Євпаторії. У 1958 р. Валентин Іванович успішно захистив кандидатську дисертацію, яка була виконана на рівні передових ідей житлового будівництва на півдні країни, а її висновки не втратили актуальності і в теперішній час. З цілим рядом положень цієї роботи можна ознайомитися в монографії В.І.Єжова «Архитектура южного жилища».

До 1963 р. Валентин Єжов продовжує працювати в Академії архітектури, розробляє проекти житлових будинків, під керівництвом Є.І.Катоніна проектує станцію метро «Вокзальна» в Києві. Через 29 років, після закриття Академії архітектури, В.І.Єжов разом з Д.Н.Яблонським і В.Г.Штолько відроджує Українську академію архітектури

Фото 5. Відкриття ювілейної виставки В.І.Єжова у Будинку архітекторів

професором Я.А.Штенбергом, Валентин Єжов продовжував проектування для південних українських міст. Так, слід відзначити роботу по забудові кварталу по вул.ІІІ Інтернаціоналу в Феодосії, проект реконструкції адміністративного будинку по вул.Перекопській в

Рис. 1. Церква св.Андрія у Львові.

Авторська робота В.Єжова

та стає її віце-президентом.

З 1963 по 1976 рр. Валентин Іванович працює в КиївЗНДІЕП (зараз – Український зональний науково-дослідний і проектний інститут по цивільному будівництву). Починаючи з керівника наукового сектора, а потім відділу архітектури громадських будівель, з часом він стає головним

Рис. 2. Композиційні рішення будинків на основі системи УБК

культури авіазаводу ім.О.Антонова і радіозаводу ім.С.Корольова, Дарницький учбово-виховний комплекс в Києві, палац культури в Бердянську, учбові та торговельні комплекси в Дніпродзержинську та Прип'яті.

В.І.Єжов автор і переможець багатьох конкурсних проектів: житлових і шкільних комплексів, Університетського містечка і Музея-Панорами в Києві, будинку Рад в Волгограді, житлового району в Кишеневі, Центру Мистецтв ім.Жоржи Помпіду на Плато Бобур в Парижі та інших.

Фото 6. Засідання Комітету по Державним преміям України в галузі архітектури

Фото 7. Реконструкція і забудова Житньоторзької площі у Києві

архітектором інституту. За цей період під керівництвом Валентина Івановича розроблено багато проектів житлових утворень, унікальних споруд і комплексів а також масових типів навчально-виховних та торговельно-побутових будинків. За цими проектами побудована велика кількість архітектурних об'єктів. Серед них слід відзначити житлові райони «Комсомольський», «Теремки-1», Будинок торгівлі на Львівській площі, палаці

У КиївЗНДІЕП Валентин Іванович розробив блочну архітектурну систему формування громадських комплексів «БАСФОК», на основі якої збудовано багато торговельно-побутових комплексів в Києві та інших містах України. На основі вивчення практики проектування і будівництва безригельних систем, розроблені пропозиції і отримано авторське свідоцтво по сучасній архітектурно-конструктивній системі — уніфікованому

безригельному каркасу (УБК) для формування житлових і громадських будинків. З цими та іншими системами, які актуальні сьогодні і в перспективі, можна познайомитися в книзі Єжових – Валентина, Сергія і Дмитра

У 1976 р. Валентина Івановича запрошують працювати директором Київського науково-дослідного інституту теорії, історії та перспективних проблем радянської архітектури (КиївНДІТІ, пізніше НДІТІАМ). Маючи досвід організації науково-проектної роботи, В.І.Єжов виводить інститут на новий рівень, поєднує наукову діяльність з архітектурною практикою. Розробляються історико-архітектурні опорні плани, зони охорони пам'ятників архітектури та історико-містобудівна проектна діяльність. Під його керівництвом продовжується робота над виданням п'ятитомної «Історії архітектури України», регулярно виходять збірники наукових праць співробітників інституту. Поступово В.І.Єжов починає працювати над докторською дисертацією. Друкує монографії по темі роботи «Архитектурно-конструктивные системы общественных зданий», пізніше «Архитектура общественных зданий массового строительства», які ґрунтуються на наукових узагальненнях і проектних матеріалах автора. У 1997 р. рішенням Вченої ради інституту Валентину Івановичу «за особливі заслуги в розвитку теорії і історії архітектури і містобудування» присвоєно звання почесного доктора НДІТІАМ.

У 1981 р. Валентин Іванович Єжов призначається Начальником Головного архітектурно-планувального управління Київського міствиконкому, головним архітектором міста. На цій посаді знадобилися попередні знання архітектора-практика, вченого і організатора. Під керівництвом В.І.Єжова виконувалась робота по розвитку столичного міста, проектування та забудова Троєщини, Оболоні, Теремків, Харківського масиву. Він один із авторів реконструкції Хрещатика, площі Жовтневої революції (зараз площа Незалежності), проспекту Перемоги, Київського фунікульору та проектування станції метро «Дзержинська» (тепер «Либідська»).

Пам'ятаю як у вихідні дні та відпустку батько завершував роботу над докторською дисертацією, тому що партійні керівники заперечували займатися науковою діяльністю на посту головного архітектора міста. У 1982 р. Валентин Іванович успішно захистив в Москві докторську дисертацію «Научные основы формирования и типизации общественных зданий в условиях комплексной застройки жилых районов (На примерах практики проектирования и строительства в Украинской ССР)».

Ця дисертація сприяла розробці техніко-економічних основ розвитку міста, а у 1986 р. був затверджений Генеральний план Києва до 2005 р. За цю роботу в авторському колективі В.І.Єжову було присвоєно звання лауреата премії Ради Міністрів СРСР.

З 1987 р. Валентин Іванович займається науково-педагогічною діяльністю. Він обирається професором і завідувачем кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування Київського національного університету будівництва і архітектури (КНУБА). З появою архітектора-

Фото 8. Вручення Державної премії України в галузі архітектури

«Атичернобиль», забудова центрів міст Богуслава і Вінниці, комплексна реконструкція схилів Дніпра в центрі Києва. Багато проектів відмічені дипломами першого ступеня на міжнародних і республіканських конкурсах.

Велику увагу Валентин Іванович приділяє аспірантам і докторантам. Під його керівництвом захистилися 20 кандидатів архітектури і один доктор наук. В той же час в педагогічній діяльності В.І.Єжов доброзичливий, вміє йти на компроміси і виходити з складних ситуацій.

практика і науковця, на кафедрі відбуваються суттєві позитивні зміни: поширюються зв'язки з науково-проектними інститутами та архітектурними майстернями, активізується конкурсна діяльність. Під керівництвом В.І.Єжова розробляються дипломні проекти на дуже актуальні теми, наприклад, проектування нового міста

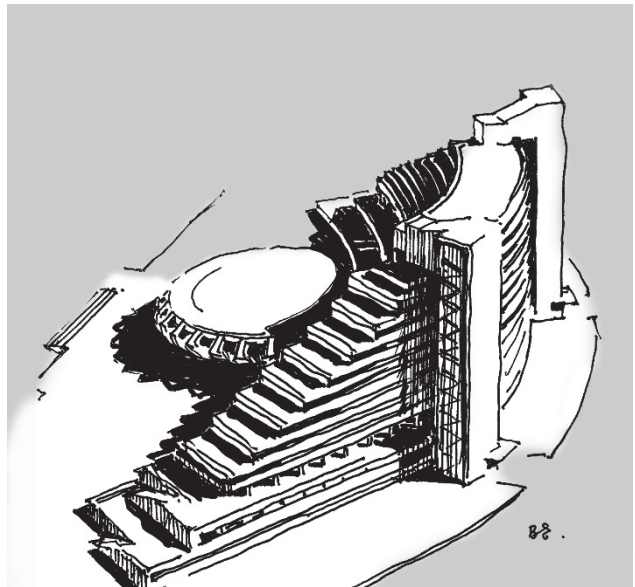

Рис. 3. Проект адміністративного будинку на пл.Л.Українки у Києві

Фото 9. Виступ В.І.Єжова на засіданні Містобудівної ради Києва

Паралельно з педагогічною діяльністю з 1988 р. Валентин Іванович творчий керівник Архітектурного бюро «Єжов», в якому разом з синами Сергієм і Дмитром, дружиною Євдокією Федорівною та молодими архітекторами розробляються проекти і впроваджуються в будівництво в Україні і закордоном. Серед них слід виділити в Києві: забудову

Фото 10. Житловий будинок
по вул.Смирнова-Ласточкина, 16 у Києві

Верховного Суду України, аквапарку поблизу озера Тельбін, готельно-офісних комплексів по вулицям Урицького, Фізкультурній, Причальній, проспекту Воз'єднання. В інших містах розроблені проекти аквапарків в

Фото 12. Житловий будинок по
вул.Січневого Повстання, 10 у Києві

кварталу по вул.Дегтярівській 25, житлові будинки по вулицям Січневого Повстання 10 (представлений на здобуття Державної премії України в галузі архітектури 2003 р.), Смирнова-Ласточкина 16, Тургенєвській 76 і багато побудованих котеджів, адміністративні будинки по вулицям Саксаганського 105, Гайцана 2, Коцюбинського 2, Артема 29, проекти реконструкції Арсенальної та Житньоторзької площ, будинку

Фото 11. Засновники АБ «Єжов» – Валентин,
Сергій і Дмитро

Севастополі, Дніпропетровську, Коктебелі, реконструкції санаторія «Дніпро» в Ялті, туристичних комплексів на Сейшельських островах, Маврикії, Мадагаскарі.

Валентин Іванович неодноразово обирався до правління Спілки архітекторів України та Комітету по

Фото 13. Президент і віце-президент
Української академії архітектури

його керівництвом і при авторській участі розроблено більше 260 проєктів, 80 з яких

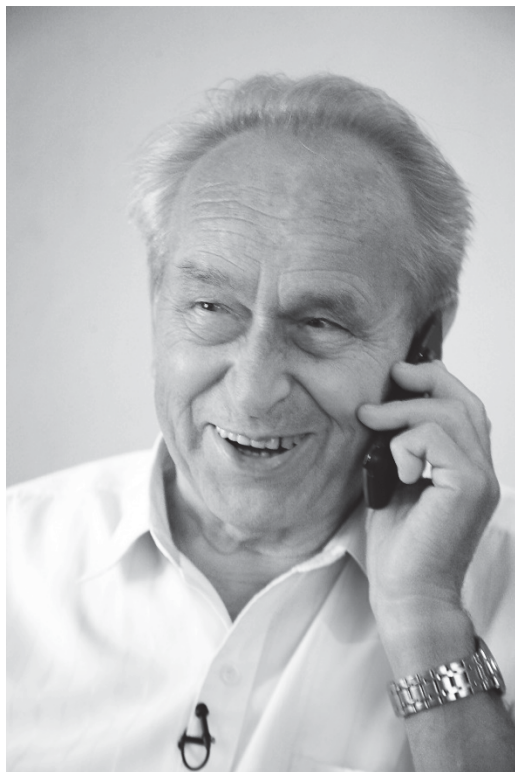

Фото 15. Одна з останніх фотографій
В.І.Єжова

Державним преміям України в галузі архітектури. Він дійсний член Академії інженерних наук і Академії будівництва України, член Російської Академії архітектури та будівельних наук, почесний член Міжнародної Академії архітектури.

Указом Президента України у 1999 р. Валентину Івановичу Єжову присвоєно почесне звання Народний архітектор України. За наукові розробки по теорії містобудування і архітектурно-конструктивних систем цивільних будинків Валентин Іванович (автор понад 200 друкованих праць) стає лауреатом Державної премії України в галузі архітектури у 2000 р. За 83 роки свого життя В.І.Єжов відзначений 10 урядовими нагородами – під

Фото 14. Реконструкція і забудова
Арсенальної площі у Києві

реалізовані в різних містах України.

Слід відзначити професійне захоплення Валентина Івановича пізнавати світ через фотофіксацію, виконання малюнків, етюдів, акварелей навколишнього середовища і пам'яток архітектури. З чисельних поїздок по Україні, Росії, Середній Азії, Кавказу, Індії, Кубі та Європейських країнах він завжди повертався з великою кількістю авторських робіт. Валентин Іванович був чудовим графіком і майстром акварелей. Багато робіт виконано миттєво, але лінії нанесені на папір фломастером або фарбою настільки професійні і лаконічні, що дивуєшся як це

точно відповідає натурі. Деякі графічні роботи виконані як архітектурні фантазії на різні теми, наприклад, «Класицизм», «Південне приморське місто», «Середньовіковий Самарканд». Така майстерність досягається постійною роботою без пауз. Можливо це було закладено ще раніше, коли Валентин Єжов вивчав з олівцем у руці твори майстрів живопису і графіки Піранезі, Робера, Россіні та інших.

В книзі «Эскизная графика для архитекторов» представлені теоретичні і мемуарні спостереження В.І.Єжова про специфіку архітектурної композиції в природному середовищі та прийоми художнього відображення на прикладах великої кількості авторських робіт.

У 2010 р. Валентин Іванович завершив свій життєвий шлях, який був до останнього подиху сповнений оптимізмом та любові до людей.

Література

Ежов В.И. Архитектурно-конструктивные системы общественных зданий: Современное состояние, поиск, перспективы. – К., 1981. – 120 с.

Ежов В.И. Архитектура общественных зданий массового строительства. – М., 1983. – 218 с.

Ежов В.И., Слепцов О.С., Гусева Е.В. Архитектурно-конструктивные системы гражданских зданий (История, предпосылки развития, поиск, перспективы): Учеб. пособие для студ. архит. вузов. – К., 1998. – 325 с.

Ежов В.И. Полвека глазами архитектора. – К., 2001. – 304 с.

Ежов В.И. Эскизная графика для архитекторов. – К., 2003. – 336 с.

Ежов В.И., Ежов С.В., Ежов Д.В. Архитектура общественных зданий и комплексов. – К., 2006. – 380 с.

Ежов В.И. Архитектура южного жилища. – К., 2012. – 272 с.

Аннотация

В статье освящается жизненный путь, проектная, административная и научно-педагогическая деятельность Народного архитектора Украины Ежова Валентина Ивановича. Статья иллюстрирована фотографиями, рисунками, проектными предложениями и построенными объектами.

Ключевые слова: Валентин Ежов, проекты жилых и общественных зданий, научная работа, главный архитектор Киева, педагогическая и творческая деятельность.

Annotation

The article deals with life, project, administrative and scientific, pedagogic activity of popular Ukrainian architect Ezhsov Valentyn Ivanovych. The article is illustrated with photographs, pictures, project proposals and built objects.

Keywords: Valentyn Ezhsov, projects of dwelling houses and public buildings, scientific work, chief architect of Kyiv, pedagogic and creative activity.